

بررسی تأثیر پذیری الگوی مسکن روستایی از سبک زندگی روستاییان در شهرستان نکا

علی اکبر عنابستانی^{۱*}، صدیقه بهزادی^۲، الهه انزایی^۳

^۱استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد
^۲دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد
^۳دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه پیام نور تهران
تاریخ دریافت: ۹۳/۶/۱؛ تاریخ پذیرش: ۹۵/۴/۱۴

چکیده

سبک زندگی مفهومی است که از قرن بیستم به بعد با توجه به رشد شهرنشینی و صنعتی شدن و تفکیک اجتماعی فزاینده‌ای که در جوامع غربی شکل گرفته بود، مطرح می‌شود. جوامع روستایی ایران نیز از مظاهر مدرنیته برخوردار و این بهره‌مندی، به معنای تغییر و دگرگونی الگوی مصرفی روستاهاست. مسکن نیز به عنوان یکی از نیازهای اساسی و مصرفی انسان تحت تأثیر این دگرگونی‌ها قرار رفته است. این تحقیق به بررسی تأثیر تغییرات سبک زندگی بر الگوی مسکن روستایی در شهرستان نکا می‌پردازد. روش تحقیق از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی - تحلیلی است. جامعه آماری تحقیق، روستاهای بالای ۲۰ خانوار شهرستان نکا بوده که با استفاده روش کوکران، حجم نمونه‌ای معادل ۲۵۶ خانوار از ۱۰ روستای نمونه انتخاب شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که ضریب همبستگی بین الگوی مسکن روستایی و تغییرات سبک زندگی در روستاهای مورد مطالعه ۰/۶۵۸ می‌باشد. هم‌چنین بر اساس نتایج رگرسیون چند متغیره، تأثیر تمامی شاخص‌های سبک زندگی یعنی ارزش‌ها و ایده‌آل‌ها، طرز پوشش، تغذیه، اوقات فراغت و مصرف‌گرایی در مدل معنی‌دار است و بیشترین تأثیر به رژیم غذایی و نحوه گذران اوقات فراغت با ضرایب ۰/۵۳۸ و ۰/۵۲۶ اختصاص دارد. با توجه به یافته‌های تحقیق در زمینه تغییرات الگوی مسکن در منطقه، شناخت فرهنگ و سبک زندگی روستایی و گسترش جنبه‌های مثبت آن و توجه به رفاه و آسایش روستاییان در مسکن روستایی، رعایت ضوابط مربوط به امنیت و مقاومت مسکن روستایی و استفاده از الگوهای مسکن شهری در انطباق با فرهنگ و محیط روستا پیشنهاد می‌شود.

واژه‌های کلیدی: الگوی مسکن، سبک زندگی روستاییان، نواحی روستایی، شهرستان نکا.

مقدمه

مارکسیستی جامعه نوظهور موقعیتی مسلط داشت (باکاک، ۱۳۸۱: ۱۲۰). به تدریج مفهوم طبقه جای خود را در تحلیل‌ها به مفهوم سبک زندگی داد. این امر به دلیل تغییرات ساختی ایجاد شده در جوامع از جمله رواج مصرف‌گرایی و اهمیت استقلال عمل فردی و آزادی‌های افراد برای انتخاب بود.

اهمیت سبک زندگی به‌عنوان یک دستور کار مطالعاتی در علوم اجتماعی تقریباً از اوایل قرن بیستم به بعد با توجه به رشد شهرنشینی و صنعتی شدن و تفکیک اجتماعی فزاینده‌ای بود که در جوامع غربی شکل گرفته بود. تنش‌های اجتماعی که به خاطر جابه‌جایی و تحرک‌های جمعیتی و هم‌زیستی

مانند همه جوامع در حال دگرگونی در دهه‌های اخیر، جامعه ایران دچار دگرگونی در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی و... شده است. وقتی دنیای اجتماعی متحول می‌شود، مفاهیمی نو برای درک آن نیاز است (ازکیا و حسینی رودبارکی، ۱۳۸۸: ۲۴۱ و ۲۴۵). دنیای اواسط قرن نوزدهم که مارکس به تحلیل آن همت گماشته بود، آنچنان درگیر فرایند تولید و ارزش‌های مرتبط با آن بود که مفهوم «طبقه اجتماعی» به‌عنوان مفهومی که تحلیل جایگاه آدمیان را در نظام سرمایه‌داری ممکن می‌ساخت، در تحلیل

انسان تحت تاثیر این دگرگونی‌ها قرار رفته است. خانه‌های روستایی، ساخت و معماری آن‌ها نمودی از محیط فیزیکی منطقه و تجلی اعتقادات، باورها، ارزش‌ها و آداب و رسوم مردم آن منطقه است؛ اما به تدریج با ورود مدرنیسم و گسترش ارتباطات و خدمات رفاهی تفکر تغییر می‌کند و به تدریج باز نمود تغییر در اندیشه در محیط نمایان می‌شود که یکی از نمودهای بارز آن، تغییری است که در سبک خانه‌های روستایی و الگوی مسکن روستایی دیده می‌شود. این نوشتار در پی آن است تا رابطه تغییرات سبک زندگی با الگوی مسکن را بازگو نموده و تاثیرگذاری سبک زندگی بر مسکن روستایی را بیان نماید.

در دهه‌های اخیر تغییرات زیادی در سبک زندگی روستاییان و همین‌طور زندگی روستانشینان شهرستان نکا صورت گرفته است. ورود و گسترش تکنولوژی و وسایل ارتباط دیداری، گسترش شبکه ارتباطی میان شهری و بهبود مسیرهای دسترسی به روستاها، تغییرات نظام اداری و برخی قوانین کشوری، تغییر در ساختار سنتی خانواده و تجزیه خانوارهای گسترده به خانواده‌های هسته‌ای کوچک، رواج الگوهای فرهنگی شهرنشینی به خصوص در معماری حاشیه شهرهای بزرگ را می‌توان نام برد؛ علاوه بر موارد فوق، بایستی تمایل طبیعی روستانشینان به زندگی بهتر و راحت‌تر را نیز عامل مهم در ایجاد تغییر در جامعه روستایی در نظر گرفت. به دنبال این تغییرات، نیازهای جدیدی در زندگی روزمره روستاییان ظهور پیدا می‌کند و فضاها متناسب با آن تغییر می‌یابد. متعاقب تغییرات پیش آمده در روستاهای استان مازندران، روستاهای شهرستان نکا نیز دچار چنین تغییراتی شده‌اند.

بدیهی است با دگرگونی در شیوه‌های زندگی، تعاملات و ارتباطات اجتماعی، فضای کالبدی به ویژه مسکن دستخوش تحولات جدی می‌شوند (علی‌الحسابی و کرانی، ۱۳۹۲: ۲۰). شناسایی تحولات ایجاد شده در الگوی مسکن و تغییرات ایجاد شده در آن در اثر تغییر سبک زندگی باعث توجه مجدد معماران به عناصر مفید و کارآمد خانه‌های سنتی

گروه‌های قومی و نژادی شکل گرفته بود، این دستور کار تازه را وارد علوم اجتماعی کرد. از این دوره به بعد عوامل غیر اقتصادی و نحوه مصرف کردن بیش از پیش، معیاری تمایز بخش شد (ذکایی، ۱۳۹۱: ۶). سبک زندگی، مفهوم منعطف‌تر و دارای گستره مصداقی وسیع‌تری است و بهتر می‌تواند اشتراکات گروه‌های مختلف در دوره‌ی جدید را علی‌رغم تفاوت‌های آن‌ها نشان دهد؛ بنابراین مفهوم سبک زندگی در تنازع میان شواهدی از کم‌رنگ شدن الگوهای تبیین طبقاتی و تقویت دایره اختیار افراد در گزینش شیوه‌های زندگی نضج گرفت (فاضلی، ۱۳۸۲: ۳).

مفهوم سبک زندگی در مورد جوامع مدرن و پسامدرن به کار می‌رود. گیدن^۱ وقتی از سبک زندگی صحبت می‌کند، آن را شامل مجموعه یکپارچه‌ای از ارزش‌ها و نگرش‌ها و کنش‌هایی می‌داند که یک فرد آن را می‌پذیرد نه فقط به این خاطر که اساس اعمال و رفتارهای معنی‌دار وی را تشکیل می‌دهد بلکه به این خاطر که به روایت خاص تشخیص تبلور می‌بخشد. وی معتقد است هرچه محیطی که فرد در آن زندگی می‌کند پاساژ سنتی‌تر باشد به همان میزان نیز دغدغه‌های سبک زندگی، در مرکز تشخیص فرد قرار می‌گیرد. در واقع وی معتقد است، مفهوم سبک زندگی فقط در جوامع مدرن و پسامدرن امکان‌پذیر است و نه در جوامع سنتی چرا که سبک زندگی مستلزم وجود حق انتخاب برای کنشگران است اگر حق انتخاب نباشد، نمی‌توان از سبک زندگی صحبت کرد (شهابی، ۱۳۹۱: ۵). جوامع محلی یا اجتماعات روستایی کشور ما، آن چنان که برخی تصور می‌کنند، اجتماعات سنتی به معنای کلاسیک آن نیستند. بسیاری از روستاها تحت تاثیر مدرنیته قرار گرفته و از ظواهر آن (فن‌آوری‌هایی هم چون برق، تراکتور، اتومبیل، لوازم خانگی برقی و...) بهره‌مند شده‌اند. این بهره‌مندی در واقع به معنای تغییر و دگرگونی الگوی مصرفی روستاهاست (رضوی‌زاده، ۱۳۸۵: ۱۱۳). مسکن نیز به عنوان یکی از نیازهای اساسی و مصرفی

می‌جویند؛ مواردی مثل رسیدگی به وضع ظاهری و لباس، آداب معاشرت، سلیقه زیباشناختی، سرگرمی‌ها (اعم از تفریحی و ورزشی، از قایق سواری و چوگان گرفته تا تنیس و بولینگ)، خوردنی‌ها (از شکلات کش‌دار شیرین گرفته تا نوع نرم و تلخ آن) (برلسون و استینر، ۱۹۶۴: ۴۸۸). با گذشت زمان و در آغاز قرن بیستم، به جای تمرکز بر رفتارهای مصرفی و تکیه بر جنبه‌های عینی زندگی انسان و اتفاقاً در اصل خود بیشتر وابسته به نیازهای اولیه مانند، پوشیدن و مسکن (جنبه‌های ذهنی و نیازهای ثانوی انسان) مانند روابط انسانی، نگرش‌ها و گرایش‌ها مورد توجه قرار گرفت. اگر چه، محوریت و تکیه بر رفتار مصرفی در تمامی این سال‌های قرن بیستم تداوم یافت؛ (مهدوی کنی، ۱۳۸۶: ۲۱۵). در این تحقیق، مؤلفه‌های مدنظر برای بررسی سبک زندگی شامل: مصرف‌گرایی (پوشاک، تغذیه و مسکن)، اوقات فراغت، ارزش‌ها و هنجارها و ایده آن‌ها می‌باشد.

مسکن روستایی و تأثیر پذیری آن از سبک زندگی: به یقین در میان همه اقوام و ملل و فرهنگ‌های جهان، خانه جایگاهی ویژه دارد. هایدگر معتقد است حیات مادی و معنوی انسان در خانه شکل می‌گیرد و جریان می‌یابد (براتی، ۱۳۸۲: ۲۸). پژوهشگران فرهنگ‌گرا در حوزه معماری، همانند راپوپورت^۳، گرایش‌های معناگرایانه به معماری و مفهوم سکونت و خانه را استحکام بخشیدند. به گفته راپوپورت (۶۸-۷۴) روش‌های ساختمان، ساخت مایه‌ها و عوامل اقلیمی، عوامل اولیه نیستند و شکل خانه متأثر از درک انسان‌ها از جهان، حیات، فرهنگ، باورهای مذهبی و شیوه ارتباط‌های اجتماعی آنان است (معماریان، ۱۳۷۵: ۳۸۴). خانه به عنوان ظرف زندگی انسان با باورها، اعتقادات، حتی نگرش و جهان بینی او کاملاً مرتبط است (محمدحسین‌زاده گلپچی، ۱۳۹۰: ۳۵). این تعاریف نشان می‌دهد که مسکن مفهومی فراتر از یک سرپناه دارد. می‌توان گفت از عوامل تأثیرگذار بر خانه‌ها اتخاذ سبک‌های متفاوت زندگی است. در روستاها نیز مساکن روستایی،

(همان: ۲۱) و شناخت عناصر جدید در خانه‌های روستایی و بررسی انطباق یا عدم انطباق این عناصر با فرهنگ و نیازهای روستاییان می‌شود؛ بنابراین، پرسش اصلی تحقیق این است که، تغییرات در سبک زندگی روستاییان به چه میزان بر الگوی مسکن روستایی در شهرستان نکا تأثیرگذار بوده است؟

ادبیات نظری تحقیق

مفهوم سبک زندگی و مؤلفه‌های آن: در ادبیات جامعه‌شناسی از مفهوم سبک زندگی دو برداشت و دو گونه مفهوم‌سازی متفاوت وجود دارد. در ابتدا سبک زندگی، معرف ثروت و موقعیت اجتماعی افراد و به‌عنوان شاخصی برای تعیین طبقه اجتماعی به کار رفته است در فرمول‌بندی دوم، سبک زندگی نه راهی برای تعیین طبقه اجتماعی بلکه شکل اجتماعی نوینی دانسته می‌شود که تنها در متن تغییرات فرهنگی مدرنیته و رشد فرهنگ مصرف‌گرایی معنا می‌یابد. در این معنا سبک زندگی راهی است برای تعریف ارزش‌ها و رفتارهای (هویت) افراد که اهمیت آن برای تحلیل اجتماعی روز به روز افزایش می‌یابد (اباذری و چاوشیان، ۱۳۸۱: ۵). یکی از راه‌هایی که می‌توان به درک بهتری از مفهوم سبک زندگی دست یافت، بررسی مؤلفه‌های سبک زندگی است؛ و منظور از مؤلفه‌ها، عناصری است که مصداق سبک زندگی هستند.

زیمل، وبلنو و وبر^۱ در آثار خود، شاخص‌ها مؤلفه‌های زیر را بر شمرده‌اند که عبارت است از: شیوه تغذیه، خود آرایی نوع پوشاک و پیروی از مد، نوع مسکن (دکوراسیون، معماری و اثاثیه)، نوع وسیله حمل و نقل، شیوه‌های گذران اوقات فراغت و تفریح، اطوار (رفتارهای حاکی از نجیب‌زادگی یا دست و دل‌بازی، کشیدن سیگار در محافل عمومی، تعداد مستخدمان و آرایش آن‌ها) (مهدوی کنی، ۱۳۸۶: ۲۱۱). برلسون و استینر^۲ مؤلفه‌های سبک زندگی را در اوقات فراغت و ذوقیات و نحوه مصرف مناسب پول

1. Simmel, Webello & Weber
2. Berelson & Steiner

3. Rapoport

تجلی‌گاه شیوه‌های زیستی، معیشتی و در نهایت نیروها و عوامل موثر محیطی و روندهای اجتماعی - اقتصادی تأثیرگذار در شکل بخشی به آن‌هاست (سعیدی، ۱۳۷۳: ۵۱۱). ساخت خانه در روستا تا قبل از اصلاحات ارضی از الگوهای سنتی پیروی می‌کرد و کیفیت و زیبایی این الگو نیز پیرو سنت است که از نسلی به نسل دیگر انتقال می‌یابد (زرگر، ۱۳۸۸: ۱۷). اما با گسترش مدرنیسم و با توسعه امکانات و خدمات رفاهی در روستا تغییراتی نیز در شیوه یا «سبک زندگی» روستایی پدید آمد که ساختار و شکل خانه نیز متناسب با آن دست خوش تغییر و تحول شد (صدایی و قاسمیان، ۱۳۹۱: ۸۷). تغییر سبک زندگی در حوزه‌های هنرها، ارزش‌ها، ایده آل‌ها، الگوی مصرف و اوقات فراغت اتفاق افتاده است که به نوبه خود بر اجزای زندگی روستایی و از جمله بر مسکن روستایی تأثیر نهاد. این تغییرات بعد از دهه چهل بعد از اصلاحات ارضی و بعد از انقلاب در دوره بعد از جنگ به دلیل ظهور جامعه مصرفی بیشتر قابل مشاهده است.

در زمینه تغییر در سبک زندگی و تأثیر پذیری زندگی روستاییان از آن، مطالعات زیادی انجام شده است. در مورد تأثیر شاخص‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و... بر الگوی مسکن روستاییان، تحقیقات متعددی صورت گرفته است؛ اما در مورد تغییر در سبک زندگی و تأثیرپذیری الگوی مسکن روستاییان از سبک زندگی می‌توان به تحقیقات معدود زیر اشاره نمود:

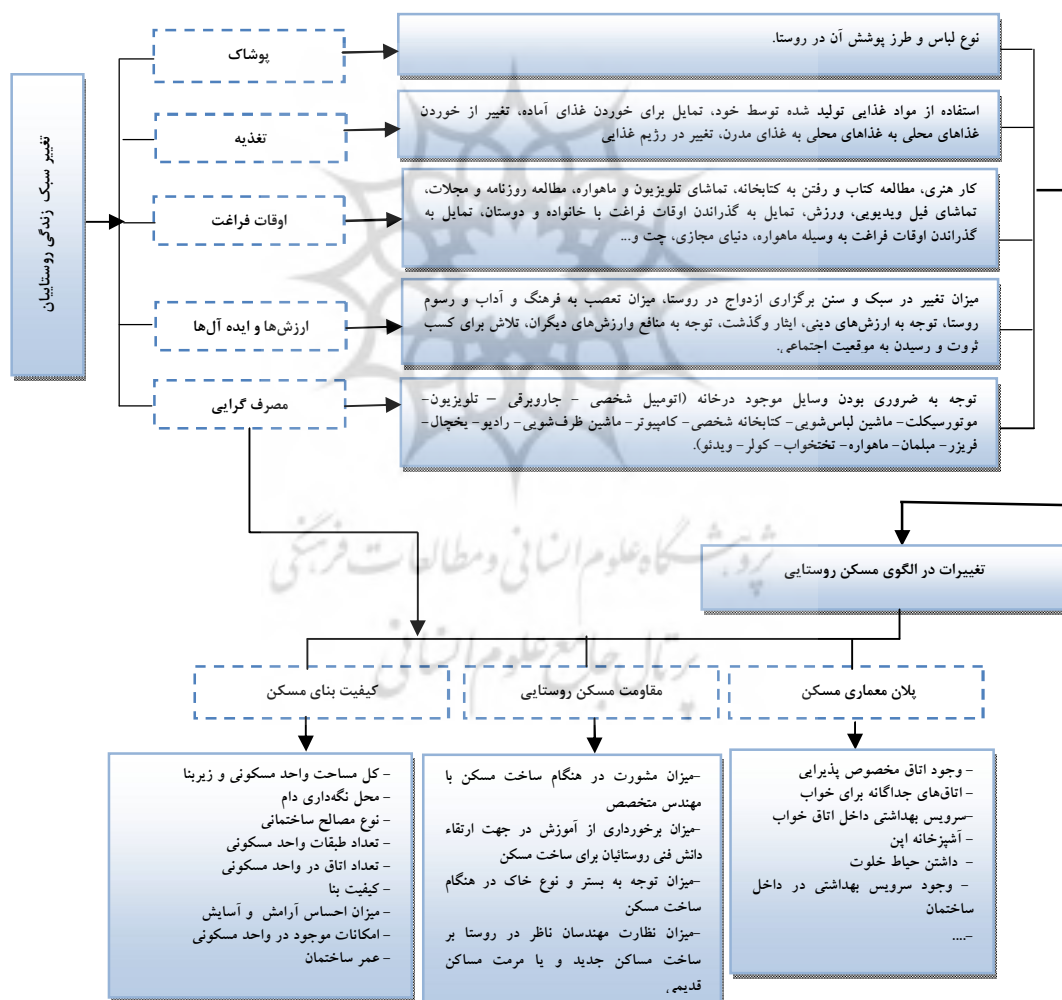
یافته‌های عنابستانی (۱۳۹۰) نشان می‌دهد که فعالیت‌های اقتصادی روستاییان در شکل‌گیری الگوهای مسکن روستایی اثرات ماندگاری بر جای گذاشته است، که از ناحیه‌ای به ناحیه دیگر متفاوت خواهد بود. سعیدی و امینی (۱۳۸۹)، بسحاق و همکاران (۱۳۹۱)، صدایی و همکاران (۱۳۹۰) و قنبری و همکاران (۱۳۹۰) معتقدند که روند دگرگونی‌های اجتماعی - اقتصادی و تحرک و جابه‌جایی روزافزون گروه‌های انسانی، به روندهای پایداری/ ناپایداری و دگرگونی‌های کالبدی - فضایی

سکونتگاه‌های روستایی منجر شده است. در این ارتباط، جابه‌جایی روستایی - شهری و رها ماندن برخی واحدها در روستاها، موجب تحول کارکردی در بهره‌گیری از فضاهای درونی خانه‌ها شده است. نتایج حاصل از تحقیقات پورطاهری و همکاران (۱۳۹۰) مشخص نمود که بین تغییرات فرهنگی و تغییر در الگوی مسکن روستایی رابطه خطی و معناداری برقرار است. فاضلی (۱۳۸۷) در رویکردی مردم نگارانه به مفهوم خانه، سبک زندگی روستایی و تحولات امروزی آن، اثرات مدرنیته هم چون امروزی شدن، عقلایی شدن، شهری شدن، عرفی شدن، جهانی شدن، فردی شدن، دموکراتیک شدن، رسانه‌ای شدن، تجاری شدن و بوروکراتیک شدن خانه‌های روستایی را بررسی کرده است. نتایج تحقیق صدایی و قاسمیان (۱۳۹۱) نشان می‌دهد که پس از گسترش مدرنیسم و با توسعه امکانات و خدمات رفاهی در روستا تغییراتی نیز در شیوه یا «سبک زندگی» روستایی پدید آمد که ساختار و شکل خانه نیز متناسب با آن دستخوش تغییر و تحول شد. نوع شغل و آگاهی از فن‌آوری، بیشترین عامل در تغییر کارکرد خانه‌های روستایی بوده‌اند. یافته‌های تحقیق عنابستانی (۱۳۹۳) نشان می‌دهد که ارتباط معنی‌دار و نسبتاً قوی با ضریب $0/427$ بین عوامل تغییرات اجتماعی و الگوی مسکن روستایی وجود دارد، به نحوی که شاخص‌های تغییرات اجتماعی حدود $35/4$ درصد تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌نماید. رواج فرهنگ مصرف‌گرایی به تنهایی $42/7$ درصد بر تغییرات در الگوی مسکن روستایی را توجیه می‌نماید و بیشترین تأثیر را در تحلیل مسیر بر روی شاخص‌های کیفیت مسکن و پلان معماری با ضرایب $0/45$ و $0/42$ بر جای گذاشته است.

از منابع خارجی نیز می‌توان به تعدادی از آن‌ها اشاره نمود که با این تحقیق دارای شباهت می‌باشند. یافته‌های پژوهش‌های (Walker, 2002; Al.Naim and Mahmud, 2004) بیانگر این است که تغییرات الگوی مسکن روستایی در نیجریه به ویژه در سه دهه اخیر بر اثر تغییرات فرهنگی، شهری شدن و جهانی

شدن صورت پذیرفته است. بلاک و نرس معتقدند که روستاهای کانادا در چند سال اخیر تحت تأثیر فرایندهای جهانی سازی، شهرنشینی و گسترش تکنولوژی‌های مدرن قرار گرفته‌اند که این عوامل به نوبه خود باعث تغییرات اجتماعی، فرهنگی، جمعیتی و اقتصادی در روستاها شده‌اند (Nurse & Blak, 2000: 66). در روستاهای ترکیه، تغییرات فرهنگی بر مسکن روستایی به ویژه تغییرات در ابعاد فضایی و کالبدی مسکن تأثیر داشته و نظام ساخت واحدهای مسکونی جدید را متأثر از فرهنگ غرب نموده‌است (Hacihasanoglu, 2005: 902). بانسکی و وسولوسکا معتقدند که در اثر تحولات اقتصادی در لهستان،

ساختمان‌های جدیدی در حال شکل‌گیری است که خود تابعی از میزان نزدیکی به حومه شهر و فاصله از آن است (Banski and Wesolowska, 2010: 116). مطالعات دیگری مانند (Wells, 1971)، (Mai and Shamsuddin, 2006) و (Turgat, 2001) نشان می‌دهد که عوامل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و فضایی باعث تغییر شکل مسکن می‌شوند. تغییرات فرهنگی به خصوص تغییر از ارزش‌های سنتی و گرایش به سبک زندگی غربی بر الگوی مسکن و طرح‌های مسکونی اثرات متعددی بر جای نهاده است.

شکل ۱: چارچوب مفهومی پژوهش (مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۲).

از نظر روش‌شناسی توصیفی - تحلیلی است. شهرستان نکا دارای ۱۰۵ روستای دارای سکنه با جمعیت ۵۸۶۰۱ نفر است. جامعه آماری در این پژوهش شامل تمام روستاهای بالای ۲۰ خانوار شهرستان که برابر ۹۱ روستا با جمعیت ۵۷۷۶۹ نفر می‌باشد و بر اساس فرمول N0 تعداد ۱۰ روستا با ۱۶۵۳ خانوار می‌باشد. جهت برآورد حجم نمونه در سطح خانوارهای روستایی از روش نمونه‌گیری کوکران با سطح اطمینان ۹۵٪ و احتمال خطای ۵/۶٪ بنابر سهم جمعیت هر روستا استفاده شده است. برای ارزیابی آثار تغییرات فرهنگی و اجتماعی بر الگوی مسکن در روستاها، تعداد ۲۵۶ نفر (سرپرست خانوار) از روستاییان به صورت نمونه‌گیری تصادفی ساده از میان خانوارهایی که دارای مسکن نوساز و جدید می‌باشند، مورد پرسشگری قرار گرفته‌اند.

مروری گذرا بر پژوهش‌های داخلی و خارجی انجام شده در زمینه الگوی مسکن نشان می‌دهد که در بین عوامل شاخص‌های سبک زندگی، مصرف‌گرایی تأثیرگذاری بیشتری داشته است؛ بنابراین پژوهش حاضر سعی دارد با رویکردی جدید، ارتباط بین سبک زندگی روستاییان با تغییرات الگوی مسکن روستایی در محدوده مورد مطالعه را ارزیابی و سنجش کند. در این تحقیق، موضوع اصلی ما اثرگذاری تغییرات سبک زندگی بر الگوی مسکن روستایی در شهرستان نکا می‌باشد، در جدول (۲) چگونگی تأثیر پذیری الگوی مسکن روستایی از شاخص‌های سبک زندگی و در ادامه مدل مفهومی تحقیق (شکل ۱) آورده شده است.

روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش، از نظر هدف کاربردی و

$$n = \frac{1653(1.96)2 \times 0.5 \times 0.5}{1653(0.056)2 + (1.96)2 \times 0.5 \times 0.5} = 256$$

جدول ۱: جمعیت و حجم نمونه در روستاهای مورد مطالعه.

نام روستا	تعداد خانوار	جمعیت	موقعیت طبیعی	برآورد نمونه
درویش خلک	۲۷	۸۹	جنگلی کوهپایه‌ای	۵
درمزار	۳۱	۱۰۱	جنگلی کوهپایه‌ای	۵
گل چال سر	۳۹	۱۶۹	دشتی	۷
ملیج گاله	۴۶	۱۸۵	دشتی	۸
ولیجی محله	۷۴	۲۷۹	دشتی	۱۱
لابی رودبار	۹۷	۳۳۹	جنگلی کوهپایه‌ای	۱۴
ولامده	۱۴۴	۶۳۶	جنگلی کوهپایه‌ای	۲۴
کلت	۲۲۹	۹۶۱	دشتی	۳۷
کمیشان	۳۹۴	۱۶۰۲	دشتی	۶۲
زرن‌دین سفلی	۵۷۲	۲۱۶۶	جنگلی	۸۳
جمع	۱۶۵۳	۶۵۲۷	-	۲۵۶

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰ و نگارندگان، ۱۳۹۲

- تغییر در سبک زندگی روستاییان به میزان قابل ملاحظه‌ای باعث افزایش آگاهی روستاییان در زمینه‌ی میزان مقاومت مسکن روستایی شده است.

با توجه به مطالب گفته شده در طرح مسأله و با توجه به هدف تحقیق، فرضیات مورد بررسی در این تحقیق به این صورت مطرح می‌شود:

- تغییر در سبک زندگی روستاییان به میزان قابل ملاحظه‌ای موجب تغییر نوع معماری در نواحی روستایی مورد مطالعه شده است.

ضریب آلفای کرونیخ گرفته شده از پرسش‌های متعلق به شاخص‌های مورد مطالعه ۰/۹۲ می‌باشد؛ بنابراین پرسش‌های مورد نظر در این تحقیق پایایی دارد.

- تغییر در سبک زندگی روستاییان به میزان قابل ملاحظه‌ای زمینه افزایش کیفیت مسکن روستایی را فراهم کرده است.

جدول ۲: شاخص و معرف‌های بررسی تغییر سبک زندگی بر الگوی مسکن روستایی شهرستان نکا.

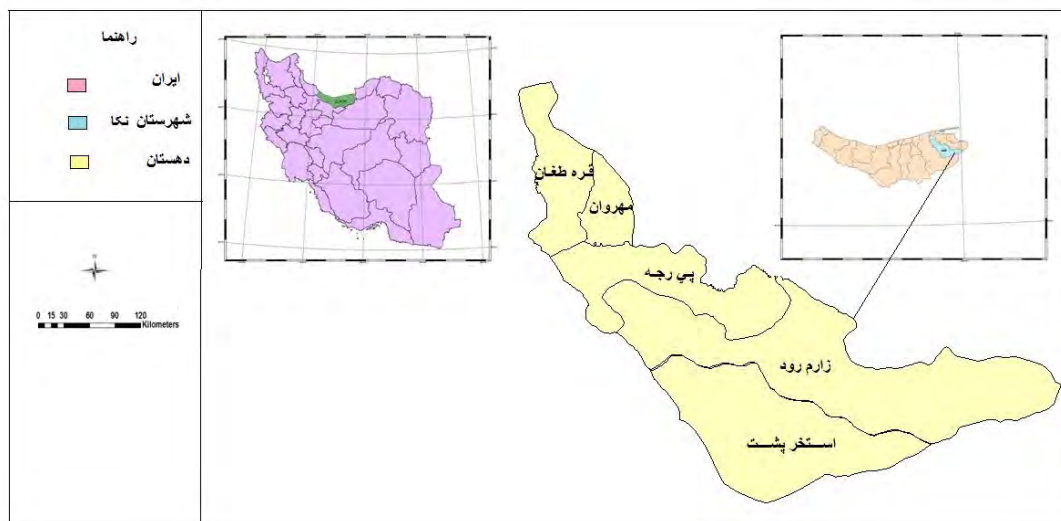
متغیر و نوع آن	شاخص	مؤلفه‌ها
متغیر مستقل تغییر سبک زندگی.	پوشاک	نوع لباس و طرز پوشش آن در روستا
	تغذیه	استفاده از مواد غذایی تولید شده توسط خود، تمایل برای خوردن غذای آماده، تغییر از خوردن غذاهای محلی به غذاهای محلی به غذای مدرن، تغییر در رژیم غذایی
	اوقات فراغت	کار هنری، مطالعه کتاب و رفتن به کتابخانه، تماشای تلویزیون و ماهواره، مطالعه روزنامه و مجلات، تماشای فیلم ویدیویی، ورزش، تمایل به گذراندن اوقات فراغت با خانواده و دوستان، تمایل به گذراندن اوقات فراغت به وسیله ماهواره، دنیای مجازی، چت و..
	ارزش‌ها و ایده‌آل‌ها	میزان تغییر در سبک و سنن برگزاری ازدواج در روستا، میزان تعصب به فرهنگ و آداب و رسوم روستا، توجه به ارزش‌های دینی، ایثار و گذشت، توجه به منافع و ارزش‌های دیگران، تلاش برای کسب ثروت و رسیدن به موقعیت اجتماعی
	مصرف گرای	توجه به ضروری بودن وسایل موجود در خانه (اتومبیل شخصی - جاروبرقی - تلویزیون - موتورسیکلت - ماشین لباس‌شویی - کتابخانه شخصی - کامپیوتر - ماشین ظرف‌شویی - رادیو - یخچال - فریزر - مبلمان - ماهواره - تخت‌خواب - کولر - ویدئو)
متغیر وابسته الگوی مسکن روستایی	پلان معماری مسکن	وجود اتاق مخصوص پذیرایی، اتاق‌های جداگانه برای خواب، سرویس بهداشتی داخل اتاق خواب، آشپزخانه این، وجود دو حیاط در منزل، داشتن حیاط خلوت، وجود سرویس بهداشتی در داخل ساختمان
	مقاومت مسکن	میزان مشورت در هنگام ساخت مسکن با مهندس متخصص - توجه به بستر و نوع خاک در هنگام ساخت مسکن، میزان نظارت مهندسان ناظر در روستا بر ساخت و سازها
	کیفیت بنای مسکن	مساحت واحد مسکونی و زیربنا، محل قرارگیری سرویس بهداشتی در منزل، نوع مصالح ساختمانی، تعداد طبقات، تعداد اتاق، کیفیت بنا، احساس آرامش در بنا، عمر ساختمان، نمای ساختمان و غیره

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۲

محدوده و قلمرو پژوهش

شده است. شهرستان نکا دارای یک نقطه شهری و ۲ بخش و ۵ دهستان و دارای ۱۰۹ آبادی می‌باشد که از این تعداد ۵ آبادی خالی از سکنه و ۱۰۴ آبادی دارای سکنه می‌باشند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰). از کل جمعیت شهرستان نکا، تعداد ۵۰۴۴۹ نفر (۴۵/۸ درصد) جمعیت شهری و ۵۹۶۹۸ (۵۴/۱ درصد) روستایی هستند. جمعیت روستایی شهرستان در سال ۱۳۹۰ برابر ۵۹۶۹۸ نفر می‌باشد که ۲۹۷۹۷ نفر مرد (۴۹/۹ درصد) و ۲۹۹۰۱ نفر زن (۵۰/۱ درصد) است؛ همچنین تعداد ۱۴ روستا در شهرستان نکا زیر ۲۰ خانوار می‌باشند.

منطقه مورد مطالعه شهرستان نکا، بین ۳۶ درجه و ۱۸ دقیقه تا ۳۶ درجه و ۵۰ دقیقه عرض شمالی و ۵۳ درجه و ۱۳ دقیقه تا ۵۴ درجه و ۰۳ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ واقع شده است. وسعت این شهرستان ۱۳۵۸/۸ کیلومتر مربع می‌باشد که از سمت غرب و جنوب به شهرستان ساری، از شرق و شمال شرق به شهرستان بهشهر و از جنوب شرق به استان سمنان محدود می‌شود و از نظر طبیعی از دو بخش کوهستانی که در جنوب شهرستان و جلگه‌ای در شمال، غرب و شرق شهرستان می‌باشد، تشکیل

شکل ۱: موقعیت منطقه مورد مطالعه.

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۴

بحث اصلی

بررسی تغییرات سبک زندگی روستاییان: برای سنجش آثار تغییرات سبک زندگی روستاییان بر الگوی مسکن روستایی در منطقه مورد مطالعه، از شاخص‌هایی چون تغییرات در طرز پوشش خانواده‌های روستایی، گرایش به مصرف‌گرایی، تغییر در نوع رژیم غذایی، میزان اختصاص اوقات فراغت خانواده‌ها به فعالیت‌های فرهنگی، تغییر در ارزش‌ها و هنجارهای خانواده‌های روستایی استفاده شد. در این تحقیق از آزمون کای اسکوئر روش پیرسون برای بررسی سطح معنی‌داری گویه‌ها استفاده شده است، که نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد تمامی گویه‌ها، سطح معنی‌داری لازم برای انجام تحلیل را دارند. طبق

یافته‌های تحقیق، بر اساس آن چه که در جدول مربوط به تغییر نوع رژیم غذایی آمده است، میزان استفاده از مواد اولیه تولیدی کشاورزان از طریق فعالیت‌های کشاورزی و دامداری با میانگین ۴/۱۳ بیشترین مقدار را نسبت به سایر گویه‌ها داشته است و ۳۰/۴ درصد از پاسخ‌گویان تمایل زیادی برای استفاده از محصولات خودشان داشتند. روستاییان به میزان تمایل به خوردن غذاهای آماده (۱/۲۱) و به تغییر نوع غذاهای مصرفی از بومی به مدرن (۱/۴۳) و به میزان اهمیت به رژیم غذایی خود و خانواده (۲/۸۳) را امتیاز داده‌اند. میزان تمایل به خوردن غذاهای آماده کمترین امتیاز را داشت و ۳۸/۳ درصد از روستاییان هیچ‌گاه تمایلی به خوردن غذاهای آماده نداشتند.

جدول ۳: تغییر در نوع رژیم غذایی خانواده‌های روستایی (درصد).

پرسش‌ها	اصلاً	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین وزنی	کای اسکوئر
میزان استفاده از مواد اولیه تولیدی خانوار روستایی برای تهیه مواد غذایی	۲/۷	۱۷/۳	۲۸/۱	۳۰/۴	۲۱/۵	۴,۱۳	۰/۰۰۰
تمایل به خوردن غذاهای آماده.	۳۸/۳	۲۲/۱	۱۳/۲	۱۷/۶	۸/۸	۱,۲۱	۰/۰۰۰
میزان تغییر نوع غذاهای مصرفی خانوار (بومی به مدرن) در سال‌های اخیر	۴۸/۵	۱۷/۷	۲۰/۶	۸/۸	۴/۴	۱,۴۳	۰/۰۰۰
میزان اهمیت به رژیم غذایی خود و خانواده.	۵۱/۵	۲۰/۶	۱۴/۷	۱۰/۳	۲/۹	۲,۸۳	۰/۰۰۱
جمع	۳۵,۲	۱۹,۴	۱۹,۴	۱۶,۸	۹,۴	۲,۴	۰/۰۰۰

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۲

شخصی، ۱/۱ درصد دارای تخت خواب، ۳۹ درصد دارای ویدئو، ۴/۳ درصد دارای مبلمان، ۲۹ درصد دارای کامپیوتر، صفر درصد دارای ماشین ظرفشویی، ۸/۲ درصد دارای ماهواره، ۲/۱ درصد دارای کتابخانه شخصی هستند. بعد از تعیین تعداد وسایل مصرفی هر خانوار با فرض برابری ارزش آن‌ها، ۶۸/۷۴ درصد خانوار گرایشی در حد کم، نسبت به مصرف این کالاها داشته‌اند.

برای آگاهی از میزان گرایش روستاییان به مصرف گرایی، ۱۶ نوع وسیله‌ی مصرفی مورد پرسشگری قرار گرفت، به نحوی که از کل خانوارهای مورد پرسشگری واقع شده، ۹۹ درصد دارای یخچال، ۹۸/۲ درصد دارای تلویزیون، ۳۱/۳ درصد دارای جارو برقی، ۹/۷ درصد دارای لباسشویی، ۷۵/۸ درصد دارای رادیو، ۲۴ درصد دارای موتور سیکلت، ۶۸ درصد دارای فریزر، ۱۱/۳ درصد دارای کولر، ۲۲/۴ درصد دارای اتومبیل

جدول ۴: تغییر در نوع مصرف گرایی خانواده‌های روستایی (درصد).

پرسش‌ها	اصلاً	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین وزنی	کای اسکوئر
رعایت صرفه‌جویی در تهیه و مصرف مواد مورد نیاز خانوار	۱/۵	۵۶/۵	۱۷/۶	۱۳/۲	۱۱/۲	۴,۵۹	۰/۰۰۰
میزان توجه به ضروری بودن در هنگام خرید لوازم مصرفی	۳۶	۳۲,۵	۲۸	۳,۵	۰	۱,۳۳	۰/۰۰۰
جمع	۱۸,۷	۴۴,۵	۲۲,۸	۸,۳	۵,۶	۲,۹	۰/۰۰۰

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۲

داده‌اند. ۲۸/۸ درصد هرگز علاقه‌ای به استفاده از لباس‌های سنتی نداشتند. ۳۵ درصد تأثیر تلویزیون، ماهواره و اینترنت را در تغییر طرز پوشش خود کم می‌دانستند و ۳۷/۷ از پاسخ‌گویان معتقد بودند که تغییر پوشش از سنتی به جدید در سال‌های اخیر کم بوده است.

در مورد تغییرات در طرز پوشش خانواده، یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که روستاییان به میزان علاقه به استفاده از لباس‌های سنتی (۱/۲۴) و به تغییر در نوع پوشش آن‌ها تحت تأثیر ماهواره، تلویزیون و اینترنت (۲/۳۶) و به تغییر در نوع پوشش آن‌ها از سنتی به جدید امتیاز ۲/۷۲ (بالاترین) را

جدول ۵: تغییرات طرز پوشش خانواده‌های روستایی (درصد)

پرسش‌ها.	اصلاً	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین وزنی	کای اسکوئر
میزان علاقه‌مندی به استفاده از لباس‌های سنتی یا محلی	۲۸/۸	۲۳/۸	۲۴/۳	۱۶/۹	۶/۲	۱/۲۴	۰/۰۱۰
تأثیر ماهواره، تلویزیون و شبکه‌های اینترنتی بر انتخاب نوع لباس و طرز پوشش روستاییان	۱۳/۵	۳۵	۳۰	۱۳/۱	۸/۴	۲,۳۶	۰/۰۰۰
تغییر نوع پوشش روستاییان (از سنتی به جدید)	۱۶/۲	۳۷/۷	۲۹/۲	۱۱/۵	۵/۴	۲,۷۲	۰/۰۰۰
جمع	۱۹,۴	۳۲,۲	۲۷,۹	۱۳,۸	۶,۷	۲,۲	۰/۰۰۰

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۲

به میزان اعتقاد به گذشت از منافع فردی برای رسیدن به منافع جمعی (۲/۳۹) و توجه به ارزش‌های دینی در انجام کارها (۲/۴۸) بالاترین امتیازها را داده‌اند. ۳۸/۱ درصد معتقدند هرگز تغییر در ارزش‌های خانواده‌های

براساس یافته‌های تحقیق و براساس جدول زیر در مورد ارزیابی تغییر در ارزش‌ها و هنجارهای خانوارهای روستایی، روستاییان به میزان اهمیت برای رسیدن به ثروت برای به دست آوردن جایگاه اجتماعی (۲/۳۱)،

روستایی اتفای نیفتاده است و ۳۴/۶ درصد میزان تغییر در ارزش‌ها هنجارهای خانواده‌های روستایی را

جدول ۶: تغییر در ارزش‌ها و ایده‌آل‌های خانواده‌های روستایی (درصد).

کای اسکوتر	میانگین وزنی	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	اصلاً	پرسش‌ها
۰/۰۰۰	۱,۴۵	۷/۴	۸/۸	۱۱/۸	۲۵	۴۷	میزان سختگیری خانواده در برخورد و رفتار با افراد نامحرم نسبت به گذشته
۰/۰۰۰	۱,۳۷	۴/۴	۷/۴	۲۳/۵	۱۱/۸	۵۲/۹	حاکم بودن روحیه پدرسالاری در خانواده
۰/۰۰۰	۱,۲۲	۴/۴	۸/۸	۱۹/۲	۱۷/۶	۵۰	اهمیت قائل شدن به منافع و ارزش‌های دیگران
۰/۰۰۱	۲,۲۶	۰/۴	۵/۳	۲۱/۲	۴۰/۸	۳۲/۳	اعتقاد به ازدواج در سنین بالا
۰/۰۰۰	۲,۳۱	۱/۲	۳/۸	۲۰/۴	۴۳/۱	۳۱/۵	رسیدن به ثروت برای رسیدن و کسب جایگاه اجتماعی
۰/۰۰۰	۲,۳۹	۱/۵	۴/۶	۲۱/۲	۴۵	۲۷/۷	اعتقاد به گذشت از منافع فردی برای رسیدن به منافع جمعی
۰/۰۰۰	۲,۴۸	۱/۵	۴۷/۴	۱۸/۸	۷/۳	۲۵	توجه به عقاید و ارزش‌های دینی در انجام کارهای زندگی
۰/۰۰۰	۱,۹	۲,۹	۱۲,۳	۱۹,۴	۲۷,۲	۳۸,۱	جمع

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۲

معتقد بوده‌اند که روستاییان مورد مطالعه تمایلی در حد کم تا متوسط به انجام فعالیت‌های فرهنگی داشته‌اند و از سوی دیگر ۳۶ درصد آن‌ها تمایل ناچیزی برای انجام این قبیل فعالیت‌ها در سطح روستا دارند.

طبق یافته‌های تحقیق، تمایل خانواده‌ها برای صرف اوقات فراغت بیشتر به سمت ورزش با میانگین ۴/۰۵ درصد و در مرتبه دوم تماشای تلویزیون و ماهواره با میانگین ۱/۹۲ درصد می‌باشد و به مطالعه کتاب و رفتن به کتابخانه با ۱/۰۲ درصد کم‌ترین تمایل را دارند. همچنین ۴۵/۱۵ درصد پاسخگویان

جدول ۷: میزان اختصاص اوقات فراغت خانواده‌ها به فعالیت‌های فرهنگی (درصد).

کای اسکوتر	میانگین وزنی	اصلاً	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	پرسش‌ها
۰/۰۰۰	۱/۰۰۱	۲۶/۳۳	۲۴	۲۲/۶۶	۱۳/۶۶	۱۰/۶۶	کار هنری
۰/۰۰۰	۱/۰۲	۴۰	۳۰	۱۳/۳۳	۷/۳۳	۰/۶	مطالعه کتاب و رفتن به کتابخانه
۰/۰۰۱	۱/۹۲	۳۵/۳۳	۲۴/۶۶	۱۵	۱۳/۳۳	۱۳	تماشای تلویزیون و ماهواره
۰/۰۰۰	۱/۷	۵۳/۶۶	۰/۶	۰/۶	۲۶	۸/۳۳	مطالعه روزنامه و مجلات
۰/۰۰۰	۱/۴	۵۲	۲۴/۶۶	۱۲/۶۶	۴	۶/۶۶	تماشای فیلم ویدیویی
۰/۰۰۰	۴/۰۵	۸/۶۶	۲۲	۲۶/۶۶	۳۳/۳۳	۱۹/۳۳	ورزش
۰/۰۰۰	۱/۸	۳۶	۳۰	۱۵/۱۵	۱۶/۲	۱۰	جمع

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۲

برای آگاهی از وضعیت پلان معماری مسکن روستایی، ۷ قسمت واحد مسکونی مورد مطالعه قرار گرفت. از کل خانوارهای مورد مطالعه، ۳۲ درصد دارای آشپزخانه این، ۲ درصد سرویس بهداشتی داخل

الگوی مسکن روستایی: برای بررسی الگوی مسکن روستایی از شاخص‌هایی مانند پلان معماری، مقاومت و کیفیت مسکن کمک گرفته شده است.

بر ساخت مسکن جدید و یا مرمت مسکن قدیمی (۳/۶) بالاترین امتیاز را داده‌اند و به میزان مشورت در هنگام ساخت مسکن با مهندس متخصص با ۴۶/۶۶ درصد و به میزان توجه به بستر و نوع خاک در هنگام ساخت مسکن با ۴۸/۸۸ درصد امتیاز در حد کم را داده‌اند.

اتاق خواب، ۵۶ درصد اتاق‌های جداگانه برای خواب، ۸۱ درصد وجود اتاق مخصوص پذیرایی، ۳۵ درصد وجود سرویس بهداشتی در داخل ساختمان، ۱۰۰ درصد داشتن حیاط خلوت و ۵۳ درصد دارای دو حیاط در منزل می‌باشند. طبق جدول ۹ کل خانوارهای مورد مطالعه به میزان نظارت مهندسان ناظر در روستا

جدول ۸: ارزیابی میزان مقاومت مسکن در محیط‌های روستایی (درصد).

پرسش‌ها	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	اصلاً	میانگین وزنی	کای اسکوتر
میزان مشورت در هنگام ساخت مسکن با مهندس متخصص	۱۷/۷۷	۲۰	۱۵/۵۵	۲۲/۲۲	۲۴/۴۴	۱/۰۲	۰/۰۰۰
میزان توجه به بستر و نوع خاک در هنگام ساخت مسکن	۱۷/۷۷	۱۷/۷۷	۱۵/۵۵	۲۶/۶۶	۲۲/۲۲	۲/۴	۰/۰۰۰
میزان نظارت مهندسان ناظر در روستا بر ساخت مسکن جدید و یا مرمت مسکن قدیمی	۱۱/۱۱	۱۷/۷۷	۳۳/۳۳	۳۳/۳۳	۴/۴۴	۳/۶	۰/۰۰۰
جمع	۱۴/۴	۲۰/۵	۲۴/۴	۷۵	۱۷/۴	۲/۶	۰/۰۰۰

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۲

آمده است، طبق جدول زیر می باشد.

همچنین سایر مشخصات مسکن جدید در روستاهای مورد مطالعه که از طریق مشاهده بدست

جدول ۹: مشخصات و وضعیت امکانات موجود در مسکن تازه ساخت در روستاهای مورد مطالعه (درصد)

سیستم گرایشی و سرمایه‌ی	امکانات					تعداد طبقات	مصالح ساختمانی (اسکلت فلزی)	سرویس بهداشتی خارج از ساختمان	متراژ واحد های مسکونی	
	تلفن	آب و برق	گاز	تلفن	تاری				کمتر از ۸۰ متر مربع	۱۰۰-۱۲۰ متر مربع
سرمایشی	۹۴	۱۰۰	۵۸/۸	۲۷/۷	۶۸	۲/۵	۶۵	۲۴	۱۱/۱	

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۲

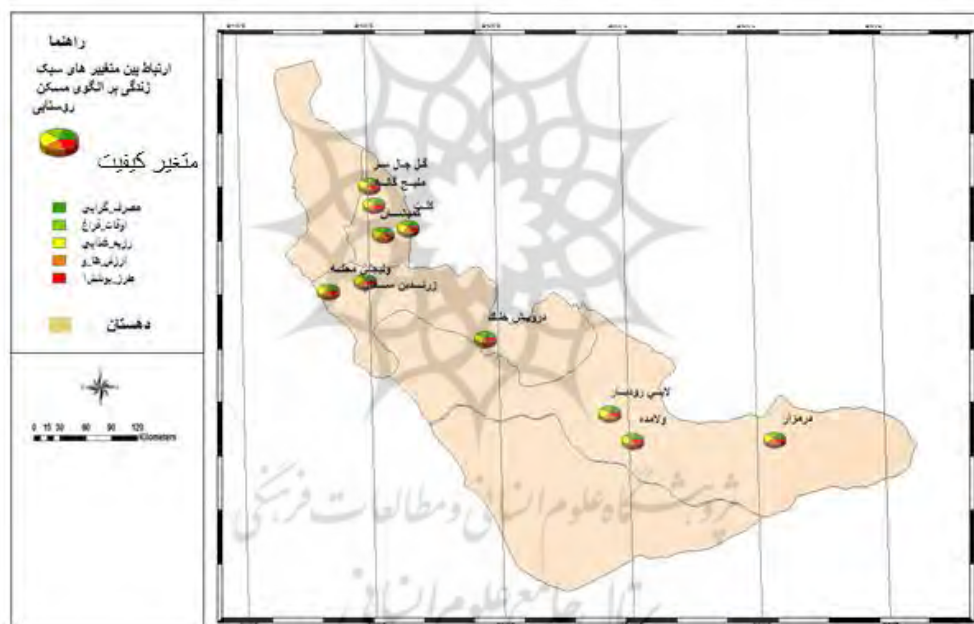
تغییرات سبک زندگی در روستاهای مورد مطالعه ۰/۶۵۸ با سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ است، یعنی تغییرات سبک زندگی بر الگوی مسکن روستایی در روستاهای مورد مطالعه تأثیرگذار بوده است.

ارتباط بین تغییرات سبک زندگی و الگوی مسکن: برای بررسی همبستگی بین سبک زندگی روستاییان و الگوی مسکن روستایی از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. به طور کلی مقدار ضریب همبستگی بین الگوی مسکن روستایی و

جدول ۱۰: بررسی ارتباط بین تغییرات سبک زندگی و الگوی مسکن روستایی به تفکیک روستاها.

نام روستا	حجم نمونه	مقدار ضریب همبستگی	مقدار احتمال آزمون	نتیجه آزمون	تحلیل
درویش خلک	۲	۰/۵۸۲	۰/۰۰۰	ردفرضیه صفر	ارتباط معنی دار است
درمزار	۵	۰/۷۳۱	۰/۰۱۰	ردفرضیه صفر	ارتباط معنی دار است
گل چال سر	۷	۰/۶۴۵	۰/۰۰۱	ردفرضیه صفر	ارتباط معنی دار است
ملیح گاله	۸	۱/۵۶۸	۰/۰۲۱	ردفرضیه صفر	ارتباط معنی دار است
ولیچی محله	۱۱	۰/۷۱۱	۰/۰۲۰	ردفرضیه صفر	ارتباط معنی دار است
لایی رودبار	۱۴	۰/۶۲۶	۰/۰۰۰	ردفرضیه صفر	ارتباط معنی دار است
ولامده	۲۴	۰/۵۹۳	۰/۰۰۳	ردفرضیه صفر	ارتباط معنی دار است
کلت	۳۷	۰/۷۷۴	۰/۰۰۰	ردفرضیه صفر	ارتباط معنی دار است
کمیشان	۶۲	۰/۹۰۱	۰/۰۲۰	ردفرضیه صفر	ارتباط معنی دار است
زرندین سفلی	۸۶	۰/۸۳۶	۰/۰۰۰	ردفرضیه صفر	ارتباط معنی دار است
جمع	۲۵۶	۰/۶۵۸	۰/۰۰۰	ردفرضیه صفر	ارتباط معنی دار است

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۲

شکل ۳: توزیع فضایی ارتباط بین تغییرات سبک زندگی بر شاخص کیفیت الگوی مسکن روستاییان.

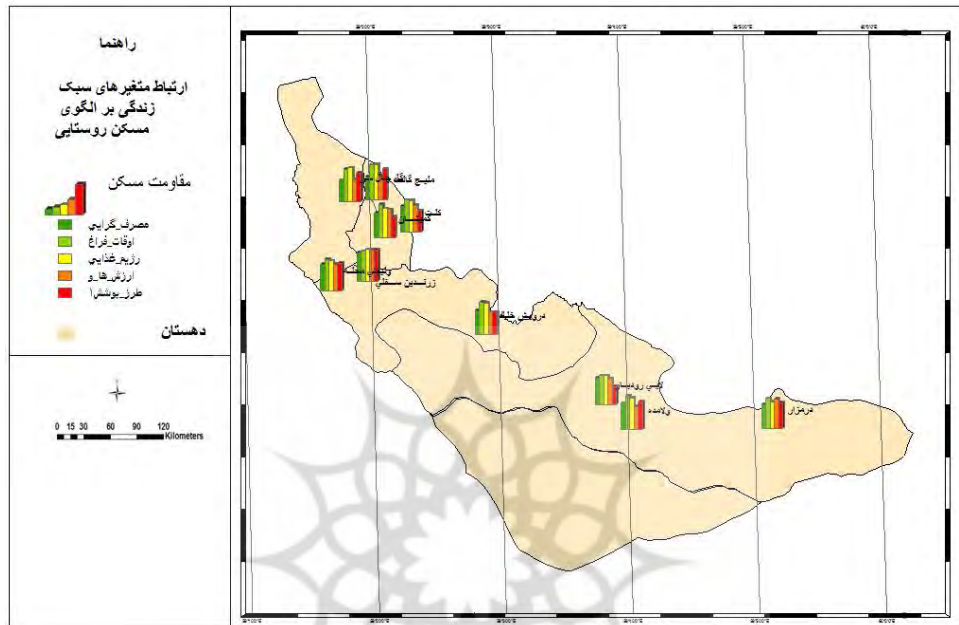
مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۴

می‌یابد. همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود، بیشترین ضریب همبستگی در روستاهای کمیشان و زرندین سفلی با ۰/۹۰۱ و ۰/۸۳۶ درصد می‌باشد. روستاهای زرندین سفلی و کمیشان به دلیل این که در نزدیکی شهر می‌باشند و اینک کارخانه سیلو و شرکت‌های صنعتی در روستاهای مورد نظر قرار دارد؛ بیشترین تغییر را در الگوی مسکن روستایی داشته‌اند؛

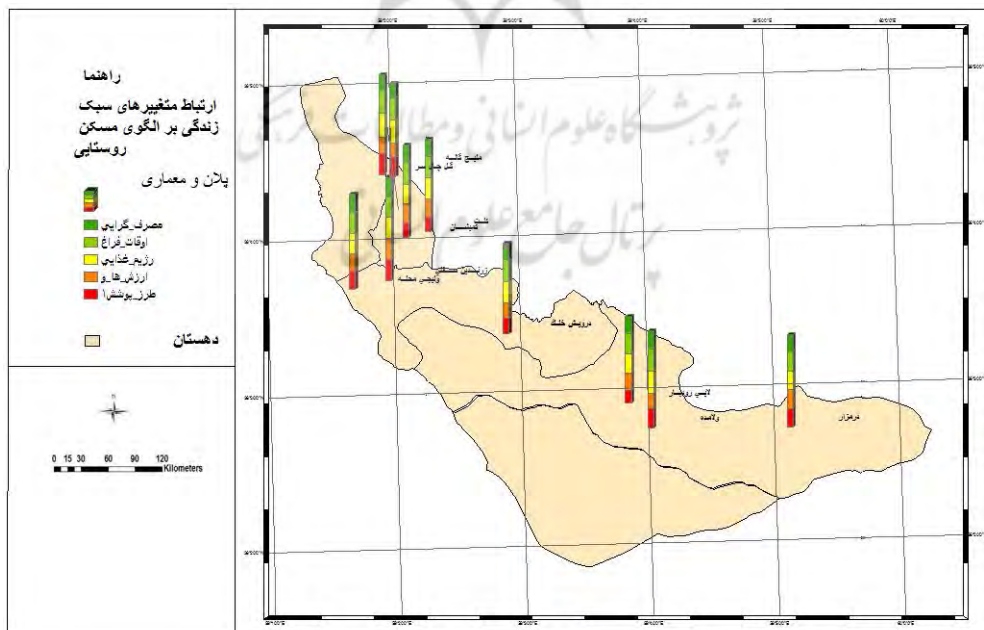
طبق جدول (۱۰) می‌توان نتیجه گرفت که بین تغییرات سبک زندگی روستاییان و الگوی مسکن روستایی در تمام روستاهای مورد مطالعه ارتباط مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همبستگی مستقیم به‌دست آمده در این روستاها نشان می‌دهد که با افزایش بیشتر تغییرات سبک زندگی روستاییان، میزان تغییر در الگوی مسکن روستایی در این روستاها افزایش

آداب و سنن محلی که تقریباً در تمامی روستاهای شهرستان به فراموشی رفته است، مورد احترام می‌باشد و حتی در مراسم عروسی و مذهبی هنوز پایبند به عقاید سنتی می‌باشند؛ بنابراین نسبت به سایر روستاها کمتر سبک زندگی آنها دچار تغییر شده است.

همچنین در روستاهایی نظیر درویش خلک، ولامده و ملیچ گاله دارای کمترین ضریب همبستگی (حدود ۰/۶۰) می‌باشند. با توجه به مشاهدات انجام شده در این سه روستا، این روستاها مخصوصاً روستای ملیچ گاله دارای فضای سنتی‌تری نسبت به سایر روستاهای مورد مطالعه هستند. در روستای ملیچ گاله بعضی

شکل ۴: توزیع فضایی ارتباط بین تغییرات سبک زندگی بر شاخص مقاومت الگوی مسکن روستاییان. مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۴

شکل ۵: توزیع فضایی ارتباط بین تغییرات سبک زندگی بر شاخص پلان و معماری الگوی مسکن روستاییان. مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۴

درجه آزادی، میانگین مربعات، آماره فیشر و سطح معنی‌داری رگرسیون گزارش شده است. سطح معناداری برابر ۰/۰۰۰ می‌باشد که از ۰/۰۵ کوچک‌تر است؛ بنابراین فرضیه صفرآزمون مبنی بر عدم معنی‌داری مدل رگرسیون را با اطمینان ۹۹٪ رد می‌کنیم، بنابراین مدل رگرسیونی از لحاظ آماری معنی‌دار است.

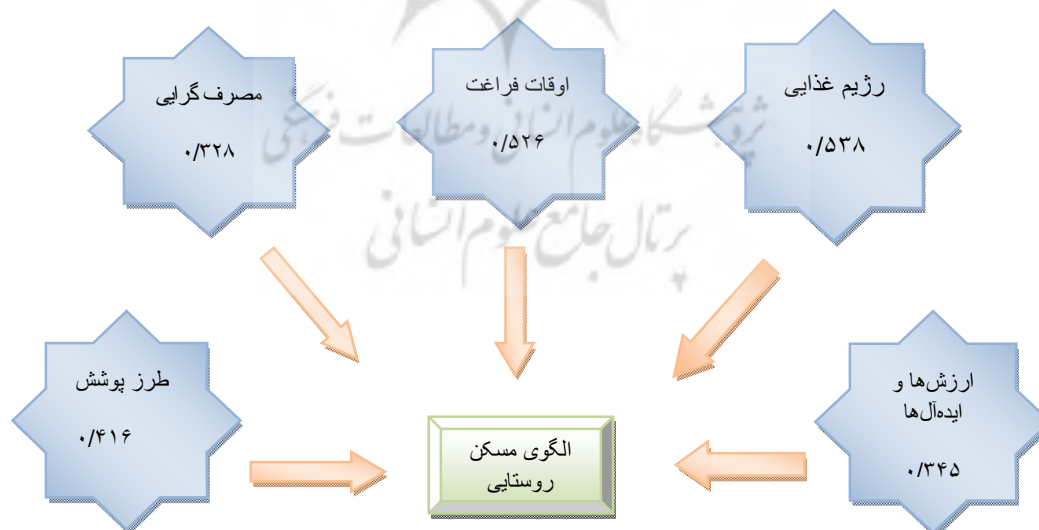
بررسی تأثیر تغییرات سبک زندگی بر الگوی مسکن روستایی: برای بررسی میزان تأثیرگذاری تغییرات سبک زندگی روستاییان بر الگوی مسکن روستایی از دیدگاه روستاییان از مدل رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. بر اساس مقدار ضریب تعیین ۰/۷۳۱ مشخص می‌شود که رگرسیون خطی متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته حدود ۷۳/۱ درصد از کل تغییرات را توجیه می‌کند. در جدول ANOVA

جدول ۱۱: بررسی اثرگذاری تغییرات سبک زندگی روستاییان بر الگوی مسکن.

متغیرهای مستقل	ضریب متغیر	ضریب استاندارد (بتا)	آماره تی	سطح معناداری	نتیجه
ضریب ثابت	۰/۰۱۸	-	۲۱/۵۸	۰/۰۰۰	معنی دار است
ارزش‌ها و ایده‌آل‌ها	۰/۲۱۶	۰/۳۴۵	۲۴/۶۲	۰/۰۰۲	معنی دار است
گرایش به مصرف گرایی	۰/۲۵۴	۰/۳۲۸	۵۳/۱۲	۰/۰۰۰	معنی دار است
اوقات فراغت	۰/۲۱۷	۰/۵۲۶	۶۱/۳۳	۰/۰۰۰	معنی دار است
طرز پوشش	۰/۳۴۲	۰/۴۱۶	۴۲/۱۶	۰/۰۱۰	معنی دار است
رژیم غذایی	۰/۲۸۱	۰/۵۳۸	۳۳/۰۲	۰/۰۰۰	معنی دار است

برآورد پارامترها گزارش شده است. با توجه به نتایج حاصل، تأثیر تمامی شاخص‌ها در مدل معنی دار است، یعنی سطح معناداری تمامی متغیرهای مستقل کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد.

در جدول (۱۱) برای هر یک از پارامترهای مدل رگرسیون، مقادیر برآورد پارامترها، انحراف معیار برآورد پارامترها، برآورد پارامترهای مدل رگرسیون استاندارد شده، آماره تی آزمون و سطح معناداری

شکل ۶: اهمیت نسبی شاخص‌های تغییرات سبک زندگی بر الگوی مسکن روستایی.

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۲

جدول ۱۲: جمع‌بندی اثرات تغییر سبک زندگی بر الگوی مسکن روستایی.

تأثیر تغییرات سبک زندگی بر الگوی خانه‌های روستایی	تغییرات	مولفه های سبک زندگی
پلان معماری	تغییر در کارکرد خانه و حذف کارکرد معیشتی، خانه مکانی برای انجام مراسم و جشن‌ها (تغییر در تعداد اتاق در واحد مسکونی، حذف مکان نگهداری دام و...).	ارزش‌ها و ایده آل‌ها
کیفیت بنا و پلان معماری	تغییر از خانواده گسترده به خانواده هسته‌ای (تغییر در مساحت زیر بنا، تغییر در کل مساحت واحد مسکونی، تعداد طبقات واحد مسکونی و...).	
کیفیت بنا، مقاومت مسکن پلان معماری	استفاده از مواد وارداتی مثل آجر، شیشه و... استفاده از مهندس ناظر، توجه به بستر و نوع خاک در هنگام ساخت مسکن و آموزش به روستاییان.	
پلان معماری	حذف اندرونی - بیرونی، ایجاد آشپزخانه اپن و...	
پلان معماری	گسترش فردگرایی (جداشدن فرزندان پس از ازدواج از والدین، جدا بودن اتاق فرزندان و...).	مصرف گرایی
پلان معماری	تزئینات داخلی مسکن جذبی از معماری مسکن (گچ بری‌ها، آینه‌کاری‌ها و ...) و حذف درخانه‌های جدید و استفاده از اشیاء لوکس برای تزئین. (استفاده از وسایل و لوازم گرم کننده، خنک کننده و... وجود فضاهایی چون تابستانه، زمستانه درخانه‌های قدیم و...)، کوچک شدن خانه‌ها و لزوم توجه به ضروری بودن کالا در هنگام خرید.	
پلان معماری	تغییر در نوع غذای مصرفی، تغییر در استفاده از مواد تولیدی خانوار روستایی برای تهیه مواد غذایی، تمایل به خوردن غذاهای آماده.	
پلان معماری	حذف کارکرد معیشتی خانه، مطرح شدن اوقات فراغت و برنامه ریزی برای آن (تمایل به داشتن اتاقی برای مطالعه، تماشای تلویزیون و...)، ایجاد خانه‌های دوم با معماری متفاوت.	اوقات فراغت

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۲

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

نظام سکونتگاه‌های روستایی همچون سیستمی است که تمامی عناصر آن به هم وابسته‌اند و از هم تأثیر می‌پذیرند. تغییر در خصوصیات اجتماعی - فرهنگی نواحی روستایی بر تمامی ابعاد این نظام تأثیر گذار می‌باشد که یکی از این ابعاد، بُعد الگوی مسکن موجود در نواحی روستایی است. خانه‌هایی که تا زمانی در نواحی روستایی ساخته شده‌اند، به شدت از تغییر شیوه زندگی روستاییان تأثیر گرفته است. این تأثیرپذیری هم در ظاهر و هم در ماهیت این خانه‌ها به وضوح قابل مشاهده است. تغییرات سبک زندگی روستاییان شهرستان نکا نیز بر الگوی مسکن روستایی در این مناطق بسیار تأثیر گذاشته است و این تغییرات در تمامی ابعاد مسکن روستایی تازه ساخت این شهرستان قابل مشاهده است. در ضمن نتایج مشابهی با نتیجه این تحقیق در تحقیقات، عنابستانی (۱۳۹۰)،

عنابستانی (۱۳۹۳)، صیدایی و قاسمیان (۱۳۹۱)، (Wells, 1971) Hacıhasanoglu, 2005، (Mai and Shamsuddin, 2006) و (Turgat, 2001) مشاهده می‌شود.

با توجه به مطالب گفته شده در بالا، و با توجه به اینکه فرهنگ و شیوه زندگی در مناطق روستایی دچار تحول شده است، برای تأثیرگذاری مثبت این تغییرات بر الگوی مسکن در نظام سکونتگاه‌های روستایی رعایت موارد زیر توصیه می‌شود:

- با شناخت فرهنگ، آداب و رسوم، ارزش‌ها و هنجارهای زندگی روستایی و تأکید بر ویژگی‌های مثبت فرهنگ و سبک زندگی روستایی به گسترش آن پرداخت.
- شناخت کارکردهای هر یک از اجزای مسکن روستایی و انطباق مناسب آن با نیازهای امروزی روستاییان.

- ساماندهی سیاست‌های توسعه مسکن در ایران، جلد اول.
۱۲. شهبایی. محمود، ذکایی. محمدسعید. ۱۳۹۱. واکاوی سبک زندگی در جامعه امروز، ماهنامه کتاب علوم اجتماعی، شماره ۶۰، صص ۴-۱، تهران
۱۳. صیدایی. سیداسکندر، قاسمیان. زری. ۱۳۹۱. بررسی روند تغییرات کارکردی خانه‌های روستایی نمونه موردی: گرجی محله، شهرستان بهشهر، استان مازندران. مجله برنامه‌ریزی فضایی، سال دوم، شماره اول، پیاپی (۵)، صص ۱۰۶-۸۷، اصفهان.
۱۴. صیدایی. سیداسکندر، قره‌نژاد. حسن و فیروزی. ایوب. ۱۳۹۰. تحلیل بر آسیب‌پذیری مسکن روستایی (مطالعه موردی: مسکن روستایی شهرستان بافت)، مجله سپهر، سال ۲۰، شماره ۷۷، صص ۷۳-۶۸.
۱۵. علی‌الحسابی. مهران، کرانی. نعیمه. ۱۳۹۲. عوامل تاثیر گذار بر تحول مسکن از گذشته تا حال، فصلنامه مسکن و محیط، شماره ۱۴۱، صص ۳۶-۱۹، تهران.
۱۶. عنابستانی. علی‌اکبر. ۱۳۹۰. بررسی آثار فعالیت‌های اقتصادی بر الگوهای مسکن روستایی (مطالعه موردی: روستاهای خراسان رضوی)، مجله پیام مهندس، سال ۱۱، شماره ۵۴، صص ۱۱۱-۱۰۱، مشهد.
۱۷. عنابستانی، علی‌اکبر. ۱۳۹۳. تحلیل آثار تغییرات اجتماعی در زندگی روستاییان بر الگوی مسکن روستایی (مطالعه موردی: شهرستان بینالود). مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، سال سوم، شماره ۵، صص ۶۸-۵۷، مشهد.
۱۸. فاضلی، محمد. ۱۳۸۷. مصرف و سبک زندگی. تهران: صبح صادق.
۱۹. قنبری. نوذر، رمضان‌زاده لسبویی. مهدی و معصوم‌پور سماکوش. جعفر. ۱۳۹۰. نگرش ساکنین از ابعاد مسکن روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان کرمانشاه). مجله نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، سال ۳، شماره ۳، صص ۱۲۰-۱۰۵، گرمسار.
۲۰. محمدحسین‌زاده گلابچی، محمود. ۱۳۹۰. مقاومت مصالح کاربردی: برای دانشجویان معماری و مهندسی عمران. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۲۱. مرکز آمار ایران. ۱۳۹۰. شناسنامه آبادی‌های کشور- شهرستان نکا. تهران: مرکز آمار ایران.
۲۲. مصطفی ازکیا و حسینی رودبارکی، سکینه. ۱۳۸۸. بررسی تغییرات سبک زندگی در جامعه روستایی ایران. مجله رفاه اجتماعی ۱۰(۳۷)، ۲۱۴-۲۶۴.

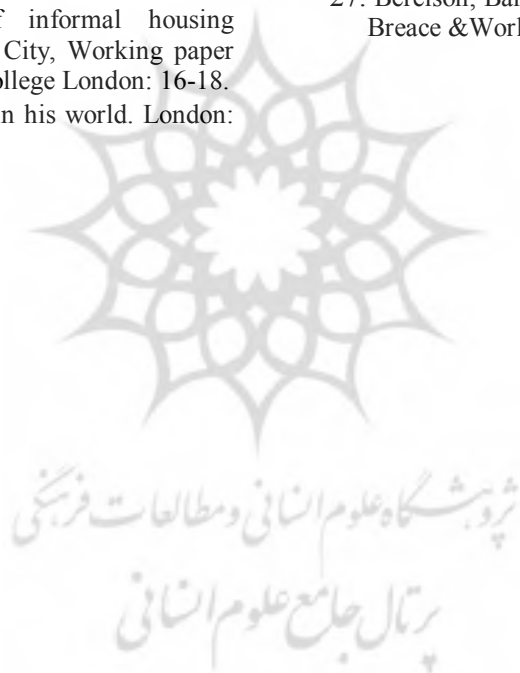
- توجه به رفاه و آسایش روستاییان در مسکن روستایی رعایت ضوابط مربوط به امنیت و مقاومت مسکن روستایی و استفاده از الگوهای مسکن شهری در انطباق با فرهنگ و محیط روستا.

منابع

۱. اباذری. یوسف، چاوشیان، حسن. ۱۳۸۱. از طبقه اجتماعی تا سبک زندگی رویکردهای نوین در تحلیل جامعه شناختی هویت اجتماعی. نامه علوم اجتماعی، سال ۱۰، شماره ۲۰، صص ۳-۲۷، تهران.
۲. باکاک، رابرت. ۱۳۸۱. مصرف، ترجمه خسرو صبری، تهران: نشر و پژوهش شیرازه.
۳. براتی. ناصر، ۱۳۸۲، بازشناسی مفهوم خانه در زبان فارسی و فرهنگ ایرانی، فصلنامه خیال (فرهنگستان هنر) شماره ۸، صص ۵۵-۲۴، تهران.
۴. بسحاق. محمدرضا، صیدایی. سیداسکندر و جمینی. داود، ۱۳۹۱. تحلیلی بر پایداری اجتماعی مسکن در مناطق روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان ازنا)، مجله برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال ۲، شماره ۵، صص ۱۱-۱، مرودشت.
۵. پورطاهری، مهدی، رکن‌الدین افتخاری. عبدالرضا و نیکبخت. منصوره، ۱۳۹۰. اثرات تغییرات فرهنگی بر الگوی مسکن روستایی، مجله فضای جغرافیایی، سال ۱۱، شماره ۳۵، صص ۱۳۴-۱۱۵، اهر.
۶. ذکایی، محمد سعید. ۱۳۹۱. مصرف و سبک زندگی، رویکردها، مسائل و آسیب‌ها. رسانه، ۲۳(۳)، ۵-۳۴.
۷. راپاپورت. امس، ۱۳۶۶. منشاء فرهنگی مجتمع‌های زیستی، ترجمه رضیه رضازاده، تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی علم و صنعت.
۸. رضوی زاده. سیدنورالدین. ۱۳۸۵. بررسی تاثیر رسانه‌ها بر تمایل به تغییر سبک زندگی روستایی، فصلنامه علوم اجتماعی، شماره ۳۱، صص ۱۴۴-۱۱۱، مشهد.
۹. زرگر. اکبر. ۱۳۸۸. درآمدی بر معماری روستایی ایران، چاپ پنجم، تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
۱۰. سعیدی. عباس و امینی. فریبا، ۱۳۸۹. ناپایداری سکونتگاهی و تحول کارکردی مسکن روستایی (مورد: روستا خفر (ناحیه نطنز - بادرود). فصلنامه جغرافیا، سال ۸، شماره ۲۷، صص ۴۳-۲۹، تهران.
۱۱. سعیدی، عباس. ۱۳۷۳. الزامات اجتماعی- اقتصادی در ساخت و ساز مسکن روستایی، مجموعه مقالات سمینار

28. Hacıhasanoglu, I., and Hacıhasanoglu, O. 2006. Cultural processes and physical change in Sisli—Istanbul. *Habitat International*, 30 (4): 902-915.
29. Mai, M. M., & Shamsuddin, S. 2012. Urbanization and Globalization of Gbagyi Housing Transformation. *ALAM CIPTA, International Journal of Sustainable Tropical Design Research and Practice*, 2 (1): 1-12.
30. Nurse, A., and Blake, R.B. (Eds.). 2003. The trajectories of rural life: New perspectives on rural Canada (Vol. 2). University of Regina Press.
31. Tunçdilek, N. 1967. Türkiye iskân coğrafyası: Necdet Tunçdilek. *Kır iskânî (köy-altı iskân şekilleri)*. Istanbul Matbaası.
32. Turgat, H. 2001. Culture, continuity and change: Structural analysis of the housing pattern in squatter settlement, *Global Environment Research (GBER)*. 1: 17-25.
33. Walker, A. 2001. The social context of built form: The case of informal housing production in Mexico City, Working paper No. 114, University College London: 16-18.
34. Wells, C. 1971. *Man in his world*. London: John Baker Pub. Ltd.
۲۳. معماریان، غلامحسین. ۱۳۷۵. آشنایی با معماری مسکونی ایرانی: گونه شناسی درونگرا. اصفهان: انتشارات دانشگاه صنعتی اصفهان.
۲۴. مهدوی کنی. محمدسعید، ۱۳۸۷. مفهوم سبک زندگی و گستره آن در علوم اجتماعی، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، سال اول، شماره ۱، صص ۲۳۰-۱۹۹، تهران.
25. Al-Naim, M., and Mahmud, S. 2004. Is Transformation in the Traditional Dwellings one way of making slums or a solution to accommodate more people and new functions? A Case in Dhaka and Hofuf. *GBER*, 5(1): 30-44.
26. Bański, J., and Wesołowska, M. 2010. Transformations in housing construction in rural areas of Poland's Lublin Region- Influence on the spatial settlement structure and landscape aesthetics. *Landscape and Urban Planning*, 94 (2): 116-126.
27. Berelson, Band Steiner, GA. 1964. *Human*. Breace & World pub.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی